

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izšaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 3172

„Preprizanesljivo ravnanje“

Tega so bili namreč deležni vsi tisti verniki »Jutra« in »Učiteljskega tovariša« iz učiteljskih vrst, ki se niso hudo in ponovno prebršili samo proti večji množini paragrafov uradniškega in šolskega zakona, temveč tudi proti raznim paragrafom kazenskega zakona in zakona o zaščiti države, a vendar ni bil še nihče izročen sodišču.

Tako beremo v odgovoru g. Erjavca na »dravobansko nacionalno napredništvo« dne 14. septembra t. l. V podkrepitve te trditve je navedena cela vrsta paragrafov iz kazenskega zakona, ki predvidevajo za take delikte zapor do 10 let robije ali denarne kazni do 50.000 din.

Citirani paragrafi se nanašajo na zločine najograbnejše vrste: posilstva in nečista dejanja z mladoletnimi osebami ženskega spola, javno preklinjanje Boga ali vere, smešenje obredov bogocastja, lažne ovadbe o izmišljenih kaznivih dejanjih na razna oblastva ter vsakovrstne tatvine in poneverbe zaupane imovine: to je moralni evetober, ki obremenjuje po tej trditvi dotične vernike »Jutra« in »Učiteljskega tovariša« iz učiteljskih vrst. Že v marcu letošnjega leta je utemeljeval dr. Fran Semrov v narodni skupščini učiteljske premostitve po službeni potrebi v Sloveniji z nekaterimi primeri najtežjih moralnih zločinov. Ker ni navedel nobenega konkretnega primera, je ustvaril na ta način videz, kot da obremenjujejo taki zločini vsakega, po službeni potrebi premeščene učitelja. Takih premostitev je pa bilo v Sloveniji v zadnjih dveh letih veliko število. Na javno pismo v »Učiteljskem tovarišu« z dne 14. marca t. l., ki ga je naslovilo na dr. Semrova vodstvo naše organizacije sekcije, da bi navedel za svoje trditve konkretna imena ter tako izbrisal madež na časti vseh premeščenih učiteljev, ker bi morali smatrati sicer njegove izjave kot navadno kleveto, gospod narodni poslanec ni odgovoril in vztrajno molči še do danes. Za komentiranje te vztrajnosti si lahko prihranimo sleherno besedo.

Zadostuje nam samo, da podčrtamo izjavo g. Erjavca, »da ni bil nihče izročen sodišču«. To je bilo po njegovem mnenju vse-kakor preprizanesljivo ravnanje, narekovano bržkone po hipertrofičnem razvoju krščanske ljubezni in čuta usmiljenja neznanu katerih prijateljev slovenskega učiteljstva. To »usmiljenje« se uporablja sedaj kot bič, ki pada na naša ramena.

Dovoljeno nam bodi, da odločno odklonimo vsako ponujano usmiljenje, ter prosimo svoje »prijatelje«, da nam v bodoče blagohotno prizanašajo s svojim preprizanesljivim ravnanjem!

Predobro vemo, da niso predstavniki naše organizacije nikdar in nikjer posredovali z namenom, da bi se izvajalo usmiljenje z osebami, obremenjenimi s takimi moralnimi delikti. Zahtevali so vedno in povsod samo pravičen postopek, po zakonu in objektivnosti. Kar je med nami gnilega in pokvarjenega, naj se izloči brez usmiljenja, kajti slabo bi bilo za stan in njegovo organizacijo, čijih organizem ne bi prenesel temeljite moralne operacije.

Gospoda Semrov in Erjavce naj si zapomnita, da se slovensko učiteljstvo ne bo nikdar solidariziralo z morebitnimi moralno defektnimi značajmi v svojih vrstah, marveč bo vedno zahtevalo, da se izločijo take osebe z mest, ki jih zasedajo. Zahtevati mora to zaradi svojega poštenja in ugleda, predvsem pa zaradi vevlačne in skrajno delikatne misije, ki jo učiteljstvo vrši kot vzgojitelj narodnega naraščaja.

Kakor se zavedamo sami tega usodnega dejstva, prav tako jasno mora biti to za vso našo javnost in predvsem za vse, ki vodijo našo vzgojo, ter so pred svojo vestjo, pred narodom in pred zgodovino neposredno odgovorni za čiste in častne razmere v učiteljskem stanu. Kaj naj si misli javnost, in to po dveh tisočletjih krščanske kulture, če ji odločilna oseba zatrdi, da zločinec, ki onečašča njeno mladino ni romal v robijo, marveč je bil premeščen na drugo šolo, med drugo mladino, ki ga še ne pozna, ki se pred njim ne more varovati.

Taka prizanesljivost bi pomenila zločin nad interesi staršev in mladine, nad njihovim moralnim zdravjem. V resnici! Tu ni mesta za bahanje s prizanesljivostjo, ampak gorostasen primer, ko mora vsakdo storiti svojo dolžnost do zadnje konsekvence.

Mi teh zločincev ne poznamo, poznajo jih pa tisti, ki so jih poslali na nova službena mesta in jim plačali še potne stroške.

Naša dolžnost je samo ta, da branimo dobro ime vseh, ki so bili premeščeni po službeni potrebi, ker nam ni znano, da bi se bila kateremu koli izmed njih dokazala v javnem disciplinskem ali sodnem postopku njegova krivda.

Nauk z glavne skupščine

Zanimanje za letošnjo glavno skupščino JUU v Skopju je bilo zelo veliko. Poleg učiteljstva je pokazala velik interes za učiteljska vprašanja tudi ostala javnost. Če se je v prejšnjih letih iskal v poročilih le zgolj način osebnega razračunavanja med posameznimi vodilnimi osebami v našem združenju, če je javnost grajala tedaj neprestane »galame«, ki so bile povzročene edino zaradi posameznih oseb, je morala dobiti ta javnost o naših skupščinah v zadnjih treh letih povsem drugačno mnenje, nego ga je imela prej. Načelo, ki ga je sprejela sarajevska skupščina, ga okrepila novosadska, je dobilo povsem trdne osnove v razmerju 299 : 113 v Skopju. Skupščina v Skopju je bila v začetku sicer precej burna, toda rezultat jasno kaže, da je stanovska smer naše organizacije dosegla popolno zmago.

Že pred glavno skupščino smo predvidevali, da bodo zastopniki mišljenja, naj se naše stanovsko združenje podredi tendencam in smerem političnih strank, dobili med učiteljstvom približno ¼ zastopnikov za glavno skupščino. Toda, če upoštevamo vse okoliščine, ki so pripomogle sedanjici opoziciji v JUU do gotovega števila delegatov za glavno skupščino, tedaj mora vsakdo priznati, da zastopa ogromna večina vsega jugoslovenskega učiteljstva isto stališče kot izvršni odbor. Četrtnina delegatov ne predstavlja tudi četrtine jugoslovenskega učiteljstva, marveč je plod moči, plod avtoritativnega vpliva odločilnih oseb na učiteljstvo, plod vsestranske podpore, ki jo je uživala opozicija. Toda ta opozicija v našem združenju, ki je ni rodila stvarna potreba, ki se ni pojavila proti slabemu gospodarstvu v organizaciji s praviimi dokazi, je nastopala samo z demagoškimi gesli, operirala je z obračunom raznih števil v obračunih in proračunih. Voditelji te opozicije so se dobro zavedali, da nimajo nobe-

nih dokazov za svoje obtožbe proti izvršnemu odboru, zato so pozvali vso opozicijo, naj zapusti dvorano v trenutku, ko je predsednik Dimnik začel čitati dokaze, da je opozicija trdila neresnico. Opozicija torej ni smela slišati resničnega poročila o ekonomsko finančnem položaju naše centrale, ker bi se morda v katerem vzbudil čut poštenja in bi spoznal, da je nasedel neresnici. Nihče pač ni mogel pričakovati drugačnega postopanja, ker je bila letošnja opozicija na glavni skupščini narekovana izven učiteljskih vrst, med učiteljstvom pa ni mogla dobiti večine, ker vse učiteljstvo širom Jugoslavije hoče biti samo gospodar v lastni organizaciji, zato pa ljubosumno varuje avtonomijo svojega združenja.

Zmaga stanovske smeri na letošnji skupščini nas mora navdajati s ponosom. Slovenska delegacija je bila kompaktna v zastopanju tega stališča in ta kompaktnost naj ostane tudi v bodoče, kajti le na tej liniji je mogoč obstoj našega združenja, le na tej liniji more vodstvo zastopati povsem objektivno vse učiteljske interese.

Ko bodo na letošnjih občinih zborih naša sreska društva razpravljala o državni skupščini, morajo poudariti predvsem dejstvo, da stoji sedanja uprava trdno na stališču stanovske smeri, poudariti morajo pa tudi sledeče besede iz govora predsednika Ivana Dimnika:

Učitelji ne zahtevajo od nikogar ničesar, kar ne bi bilo upravičeno in v skladu z interesi vsega naroda in države. Zahtevamo pa, da bo naša organizacija nezavisna, da smemo mi učitelji, ki vodimo pouk in šolo, v njej svobodno izražati svoje misli in poglede na šolske in prosvetne probleme, pa svoji vesti in samo z ozirom na interese naroda in države. Ne dopuščamo, da vladajo v organizaciji nešolski in neučiteljski interesi in vplivi, a izven organizacije dajemo članstvu najpopolnejšo svobodo opredeljevanja.

Klic po zvišanju prejemkov

Uspelo zborovanje jugoslovanske ženske zveze

Velika beda, ki narašča od dne do dne v družinah državnih uslužbencev, je dala povod Jugoslovanski ženski zvezi, da je sklicala v četrtek 16. septembra v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani javno zborovanje pod devizo »Za našo družino«.

Da, družine vseh javnih nameščenecv so ogrožene od onega trenutka, ko so se z uredbo o draginjskih dokladah znižali pod eksistenčni minimum dohodki državnih nameščenecv, od onega trenutka, ko so začele stalno naraščati cene prav vsem življenjskim potrebščinam. Jugoslovanska ženska zveza, ki stalno spremlja prav vse aktualne dogodke javnega življenja, ki je že v mnogih primerih dokazalo svojo skrb in interes za ogrožene družine, je tudi s sklicanjem tega zborovanja doprinesla nespodbiten dokaz, da se resno trudi ukreniti vse, kar je v moči tako velike organizacije našega ženstva, da se omili bedni položaj drž. in javnih nameščenecv.

Zborovalna dvorana je bila nabito polna, mnogo ljudi je stalo v veži, in tisti, ki so prišli zadnji, so morali oditi, ker ni bilo več prostora. To dejstvo mora biti vsem jasno dokaz, kako aktualno, kako pereče je vprašanje, o katerem se je razpravljalo na tem zborovanju.

Predsednica JZZ ga. M. Govekarjeva je v svojem otvoritvenem nagovoru ugotovila, da so z znižanjem prejemkov državnega uradništva prizadeti prav vsi krogi, eni neposredno, drugi posredno. Znižanje plač državnim uslužbencem je bilo povod za znižanje plač samoupravnim in tudi privatnim javnim nameščencem. Oslabljen kupna moč ogromnega števila konsumentov je vplivala na produkcijo, a sedaj se cene vsem življenjskim potrebščinam stalno dvigajo in prav to čuti-mo vsi.

Glavni referat na tem zborovanju je imela ga. prof. Vodnikova. Orisala je najprej delo žene v današnji družbi, nakar je v drastičnih primerih očrtala, kako propada družina, a žena se udejstvuje v poklicu z zagnjenostjo in malodušjem, in ako sploh ima službo, s kakšnim ponižanjem prejema skromno plačo, ker so ji draginjsko doklado odvzeli.

Družina se ruši, število porodov pada, kajti neplačano delo poročene državne na-

meščenke ni podlaga za srečno zakonsko življenje.

Govornica je zaključila svoja izvajanja z izrazom upanja, da bo ta klic morda vendar le prispel tudi do ušes onih, ki odločajo o naših življenjskih vprašanjih.

Za Zvezo gospodinj je govorila ga. Pavla Hitti, ki je poudarjala, kako zelo trpe naše družine in je s statističnimi podatki dokazovala, kako stalno narašča število nezadostno prehranjenih otrok.

Predložena je bila zborovanju v odobritev sledeča

resolucija:

Žene, zbrane na zborovanju 16. septembra, zahtevamo: da se prejemki javnim nameščencem, upokojemcem in delavcem zvišajo tako, da bodo primerni dostojnemu življenjskemu minimumu in da si bodo mladi nameščenci lahko ustvarili družino; da uradništvo zopet dobi družinske doklade za ženo in otroke; da dobe draginjske doklade vsi javni nameščenci in poročene nameščenke.

V imenu sekcije JUU za dravsko banovino je govoril predsednik tov. Metod Kumelj, ki je najprej prečital sledečo solidar-

izjavo.

Jugoslovansko učiteljsko združenje, sekcija za dravsko banovino v Ljubljani izjavlja popolno solidarnost z akcijo Jugoslovanske ženske zveze in s sprejeto resolucijo in ugotavlja nujno potrebo, da se zvišajo prejemki državnih nameščenecv na eksistenčni minimum, da se vrnejo rdbinske doklade za ženo in povišajo rdbinske doklade za otroke, da se ukinejo vse uzakonejene razlike med neporočeno in poročeno drž. uslužbenko in se skladno s tem vrnejo poročnim državnim uslužbenkam polne osebne doklade.

Po prečitaniu solidarnostne izjave je predsednik sekcije v kratkem govoru prikazal, kako važno in pereče je vprašanje, zaradi katerega je sklicala JZZ javno zborovanje. Natrpano polna dvorana javnih nameščenecv vseh vrst in položajev to najbolje kaže. Četudi je bilo zborovanje namenjeno v prvi vrsti nameščenski družini, ki je najbolj prizadeta, vendar je znižanje prejemkov nameščencem že davno prešlo s svojimi posledicami z območja nameščenske družine na družino vseh ostalih slojev. Nemogoče je, da bi v obstoječi medsebojni gospodarski povezanosti ostale slabše razmere enega sloja naroda trajno brez vpliva na gospodarske razmere drugega. Od l. 1935., ko so bile izvršene zadnje redukcije nameščenskih plač, je zato že davno prešlo osiromašenje tudi na druge sloje, v prvi vrsti pa ga občutijo družine delovnih slojev, predvsem delavcev, mali obrtnik in kmet. Zato vprašanje povišanja plač državnim nameščencem in upokojemcem ni neko vprašanje, ki bi zadelo zgolj nameščenice same, mar-

VSEBINA:

»Preprizanesljivo ravnanje«.

Nauk z glavne skupščine.

Klic po zvišanju prejemkov.

Učitelj na kmetih.

Celibat učiteljic v Avstriji.

Slovenska pesem in obmejno šolstvo.

† Direktor Nande Marolt.

† Draga Roškarjeva.

LISTEK: »Moje prvo berilo«.

Splošne vesti. — Osebnе zadeve. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor Emil Adamič. — Šolski radio. — Stanovska organizacija. — Novosti na knjižnem trgu. — Mali oglasi.

več so na njem zainteresirani prav vsi sloji naroda. Ureditelj prejemkov nameščencem in upokojemcem je zato eminentno državno vprašanje. Posledice znižanja občuti v prvi vrsti družina. Ta pa je osnovna celica družbe in države. Družba in država morata skrbeti, da ostane družina zdrava. Zdravi otroci pomenijo največji zaklad in moč za vsak narod in za vsako državo. Še bolj kot veliki, smo dolžni skrbeti za otroke majhni narodi. Prvi pogoj za uspešno skrb pa je ustvariti eksistenco družini. Le družina, ki ima toliko sredstev, da more dati otrokom zadosti tečne hrane in skrbeti za primerno obleko, more vzrediti zdravega otroka.

Nadalje se je zahvalil Jugoslovanski ženski zvezi za polno razumevanje za našo družino, ki ga je pokazala s svojim javnim zborovanjem in se zavzela s tem za dosegajočih pogojev za telesno in duševno rast otroka.

Prečitane so bile še naslednje solidarnostne izjave: Dravske sekcije uradnikov poštne stroke, Društva državnih upokojemcev, Združenja gledaliških igralcev, Združenja učiteljskega meščanskega šola, Profesorskega društva, Združenja upokojenih državnih in samoupravnih uradnikov v Mariboru, Združenja državnih uradnikov računske stroke, Združenja jugoslovanskih narodnih železničarjev in brodarjev, Dravske sekcije uslužbencev finančne kontrole, Združenja uradnikov poštne hranilnice, Zveze obrtnih društev, Združenja davčnih uradnikov, Zdravniške zbornice, Združenja sodno administrativnega osebja, Društva upokojenega učiteljstva, Združenja zemljiško-knjižnih uradnikov, Zveze društev »Sola in doma«, Kola jugosl. sester, Društva sodnih izvrševalcev, Združenja tiskarnarjev in Kluba Primork.

Predsednica ga. Govekarjeva je zaključila uspešno zborovanje s poudarkom, da moramo trkati, dokler se nam ne bo odprlo, da mora postati naš glas tako močan, da ga bodo slišali tudi v Beogradu.

Učitelj na kmetih

Zadnja številka »Grude«, mesečnika za kmetstvo prosveto, je prinesla poročilo o banovinski skupščini slovenskega učiteljstva v letošnjem juliju.

Svoje poročilo zaključuje z ugotovitvijo, »da je vprav učiteljstvo v Sloveniji s požrtvovalnim in neustrašenim delovanjem pri prosvetnem delu na vasi, zlasti pa tudi v društvi kmetijskih fantov in deklet, dokazalo, da služi od organizirane kmetijske mladine vse priznanje. Če še kje obstoja kako napačno gledanje na učiteljstvo, je to redek in obsojana vreden primer, ker moramo ogromni večini našega učiteljstva z vso iskrenostjo tudi ob tej priliki izreči toplo zahvalo za krepko sodelovanje pri naših društvi in za splošno umevanje potreb naše vasi.«

Tega priznanja ne prinašamo z namenom, da bi to hvalo obešali niže ter se s samodopadanjem trkali na svoja zaslužna prsa.

Nasprotno: Ta hvala naj služi nam samim v vzpodbudo in podkrepljenje lastnega strem-ljenja glede našega izvenšolskega dela. Življenjska bližina ter čim popolnejše umevanje našega kmetijskega življa sta postali zlasti v najnovejšem učiteljskem pokretu zvezda vod-nica vsega prizadevanja, zlasti najnaprednejšega slovenskega učiteljstva. Slične izjave iz vrst prizadetih samih služijo učiteljstvu v po-noven dokaz, če bi mu bil še potreben, da je to res edina pot v življenje in srce našega kmeta. Brez umetnih pregraj, v složni delovni zajednici z vsemi, ki med kmetijskim ljud-stvom delajo na izboljšanju življenjskih raz-mer in grade nov duh vzajemne pomoči iz sebe in z lastnimi močmi, bo sodelovalo učiteljstvo posledj kot pomočnik, prijatelj in organizator našega podeželja.

Naše mesto je tam, kjer se slovensko de-lovno ljudstvo z muko in trpljenjem bori za borni košček kruha in skromno življenje. Ozka povezanost učiteljstva s tem slovenskim trpinom bo prinesla v njegovo šolsko delo in njegovo narodno čustvovanje tako obilico no-vih pobud in razgledov, da bo vzcvetelo iz tega spoznanja novo, plodovito domorodno

življenje med stenami naših podeželskih učilnic ter sredi vzajemno organiziranega dela na vseh gospodarskih in kulturnih popriščih naše vasi.

Srečen učitelj, ki najde pravo pot k ljudstvu, ki se živi s požrtvovalno pripravljenostjo v vse njegovo dejanje in nehanje! Puls vašega življenja, njegove radosti in žalosti, njegovih potreb in hotenj naj bide vzporedno v vaših učilnicah ter naj odmeva z globoko predanostjo v srcu slehernega vaškega učitelja!

Celibat učiteljic v Avstriji

Že svoj čas smo poročali, da so tudi v Avstriji sprejeli zakon, ki slično kakor predpis letošnjega našega fin. zakona omejuje učiteljicam pravico do omožitve po svobodni volji. Ta zakon je bil izdan že lani in je izzval med avstrijskim drž. uslužbenstvom upravičen odpor in veliko razburjenje. Uradniški strokovni listi so o tem mnogo poročali in navajali vse pomanjkljivosti tega nesocialnega zakona. Tako je tudi znano osrednje dunajsko uradniško glasilo »Reichsverband der öffentlichen Angestellten« objavil članek o tem vprašanju, ki ga v izvlečku prinašamo, ker kaže pravilno pojmovanje tega problema, ki je od 1. aprila tudi pri nas prav aktualen.

»Misel na gospodarsko zavarovanje obvladuje celotno bistvo človeka v njegovih temeljih. Občutek varnosti in gospodarske neodvisnosti je pogoj za ustanovitev urejenega zakonskega in družinskega življenja. Kjer pa ni temeljnih kamnov za ustanovitev te zakonske skupnosti zaradi pomanjkanja denarnih sredstev, tam ostane seveda mnogo obetajoče vodilno načelo gospodarske osamosvojitve le na papirju. Še več! Nameščenci s stalnimi prejemki so prav zaradi teh sicer obvarovanih, da ne zdrknejo v popolno revščino. Če pa ta stalni dohodek spriči življenjskih načrtov dveh za zakon zrelh ljudi ne zadošča, ker ne jamči niti za najskromnejšo uresničitev tega načrta; če dvoje ljudi, ki se bližata višku svojega življenja, zaradi pomanjkanja denarnih sredstev ne more stopiti v nameravani zakon, ker si ne moreta preskrbeti stanovanja, plačati pohištva itd., potem moremo reči, da gre to za proletariziranje stalnih nameščenec, državnih in samoupravnih uslužbencev.

Oglejmo si samo sledeči primer: 35 let star uradnik prejema 300 šilingov (približno 2600 din). Že dolgo vrsto let vzdržuje svoja stara roditelja. Ona dva sta mu hranilnica. Znatnejši prihrankov nima. Zdaj bi se rad končno oženil. Kako naj s 180 šilingi, ki mu ostanejo, »ustanovi« družino? Po dolgih letih brezplodnega čakanja je dobila njegova nevesta vendar službo pomožne učiteljice. Tako bi prišlo k njegovemu dohodku še 120 šilingov, kesneje morebiti celo 150 šilingov. Pogumno in skromno, s trdnim zaupanjem vase in z veseljem do življenja skušata ta dva uresničiti svoj dolgo zasnovani življenjski načrt. Če je še kaj domoljubov, se morajo veseliti bodoče-

ga prirastka novih družabnih celic v celoti ljudske skupnosti.

Toda stoj! Saj tu so grozeči zakoni Zveze in dežel o celibatu! Pod kaznijo odpusta se ne sme omožiti! Žena mora iz službe, zakaj omožitev pomeni »prostovoljno« odpoved službe. Kar je bilo prej težavno, pa vsaj mogoče, je s to obsodbo postalo zdaj popolnoma izključeno. Domoljubi so prav različnih vrst: nekateri ustanavljajo priznanja vredne zavode in ustanove za sklepanje zakonov in za pospeševanje rojstev, drugi pa delajo zakone za preprečevanje porok. Ves življenjski načrt je uničen. Mnogo zrelih ljudi mora spoznati, da so bili opeharjeni za srečo, po kateri so tako dolgo hrepeli in ki so jo pri svojih letih tudi že davno zaslužili. K temu pridejo še duševne moreče bolečine, ki jih prizadeva neutrudno opravljanje ljubih stvari, ki si tako radi privoščijo takega zoper svojo voljo večnega »ženina«, in tako pomilovanja vredno »večno« nevesto. Pravi pekeli se odpre. Če bi ženske sodelovale v zakonodaji, bi takih zakonov gotovo ne sprejemali.

Končno se pa vprašamo: Čemu vse to? Kaj pa je smisel teh zakonov o celibatu. Nižjeavstrijski zakon to jasno pove: za mlade nezaposlene učiteljske kandidate naj se preskrbe službena mesta. Kako pa je bilo v mnogih primerih, ko so se nameravane poroke zaradi tega nesrečnega zakona preprečile? V teh mnogih primerih je bila uničena življenjska sreča dveh ljudi, spraznilo se pa ni nobeno službeno mesto! To se da prav lahko dokazati s konkretnimi številkami. Smisel zakona: »preskrba službenih mest« se je spreobrnul v nesmisel: »v preprečenje zakonov«. Ali sme to ostati tako, zlasti v dobi, ko z vso resnostjo in upravičenostjo tožijo o nazadovanju števila prebivalstva in ko se povsod trudijo, da bi preprečili to narodno nevarnost s pospeševanjem zakonov?

Skrajni čas je, da spoznamo odgovorni činitelji Zveze in dežel, da te postavbe o celibatu preprečujejo sklepanje zakonov in da s tem nasprotujejo domoljubnim stremeljem po pospeševanju zakonov in ustanavljanju družin. Zato stran s temi nesrečnimi celibatskimi postavami, ki proletarizirajo za zakon zrele državne nameščence!

(»Naš glas«, 17. IX. 1937.)

Slovenska pesem in obmejno šolstvo

Važen faktor pri vzgoji je petje in glasba v narodni šoli. Naša slovenska pesem je pa posebno važna, da zavzame vidno mesto pri narodni vzgoji našega ljudstva, to je posebno na meji in narodnostno mešanih krajih.

Moramo se zavedati, da moramo našemu ljudstvu, ki živi v narodnostno mešanem kraju, nuditi vse mogoče kulturne dobrine, da se to ljudstvo vzdrži ter, da se nam ne potuji. Res je žalostno, da moramo ugotavljati po 19 letih našega narod. osvobodjenja, da se nam še danes v narodno mešanih krajih naše ljudstvo izgublja, potujčuje navzlic temu, da naša Ciril Metodova družba vrši v narodno obrambnem delu več kot svojo dolžnost.

Kakšni pa so vzroki, da se nam še danes izgublja naša kri? Predvsem to, da živi naše ljudstvo, ki je pomešano med narodno manjšino v skrajno slabih socialnih in gospodarskih razmerah, odvisno od narodne manjšine, ki je običajno bolj situirana kot so situirani

naši ljudje. Nadalje je naše ljudstvo tako silno dovzetno za vse kar je tujega. Z lahkoto se nauči tujega jezika, ki ga običajno tako prevlada in mu tako dopade, da rad kar prične pozabljati svoj materni jezik. Tako se nešteto krat zgodi, da naš preprosti človek, ki se je naselil med narodno manjšino kmalu pozabi svoj jezik tako, da z otroki doma sploh več ne govori slovensko. In ko pride vpis v šolo, zahteva sam od naših oblast, da se otrok vpiše v razred narodne manjšine. Če mu je to obdobje, se tak človek čuti sila užaljenega ter je prepričan, da se mu je dogodila krivica in da je prikrajšan v svojih državljanskih pravicah. Slovenci ali Slovenke, ki so si izbrali druga ali družico iz srede narodne manjšine, 99 % odklanjajo šolanje svojih otrok v slovenskih razredih.

To je težak položaj v našem narodno obrambnem delu, ki nam da veliko misliti. Svojo kri menda vendar ne moremo prepu-

ščati tujcu? To težko rano je treba na našem narodnem telesu brez dvoma izlečiti.

Treba je brezpogojno z vsemi silami na delo, da se med našim ljudstvom v narodno mešanih krajih vzbudi narodna zavest. Narodni misli in zavesti se morajo brezpogojno umakniti vsi razni strankarski in osebni nagibi, ki se nočejo umakniti pri nas niti v narodno najbolj ogroženih krajih. Politična borba Slovencev proti Slovincu v teh krajih so pravi trupci v narodno obrambnem delu, ki to delo razkrajja in onesposablja. Z ustanavljanjem knjižnic v teh krajih naj se potem lepe slovenske knjige vzbudi našemu ljudstvu do lepote našega jezika. Da so slovenske ljudske knjižnice v teh narodno mešanih krajih res potrebne, se vidi po tem, kako radi posebno slovenski otroci, ki so dovršili narodno šolo v slovenskih razredih, segajo, ko so zapustili šolo, po slovenskih knjigah. Ustanavljanje Ciril Metodovih knjižnic po teh šolah se je pokazalo prav zelo uspešno. Zato je potrebno, da se v tem delu in v tem pravcu nadaljuje ter da se te knjižnice še izpopolnijo in organizirajo tudi tam, kjer do sedaj niso še ustanovljene. Naše učiteljstvo je v tem delu pokazalo, da razume veliko poslanstvo, ki naj ga ima naša knjiga med slovenskim ljudstvom, da ga ohrani svojemu rodu.

Mogoče še uspešnejši vzgojni faktor kot slovenska knjiga za vzbujanje narodne zavesti med našim ljudstvom, pa je naša slovenska pesem. Pred vsem naj se v teh narodno mešanih krajih goji že v narodni šoli

slovenska narodna pesem v posebnih mladinskih zborih, v katere naj se pritegne vsa slovenska deca tistega kraja. Ne izloči naj se niti tistih otrok, ki imajo slab posluš, njim naj se da vsaj prilžnost, da bodo poslušali to našo narodno pesem. Zato je potrebna, da dobi vsaka naša šola v narodno mešanih krajih učitelja (učiteljico) pevovodjo. Ti pevovodje naj bi poleg mladinskih zborov vodili tudi zore za odrasle tako, da bi bili po vseh naših narodno ogroženih krajih slovenski pevski zbori.

Res bi bilo treba za to delo lepo število učiteljev pevovodij. Zato bi bilo nujno potrebno, da se ustanovi za učitelje, ki bi se hoteli posvetiti temu delu, posebne pevovodske tečaje za gojitev naše narodne pesmi. Ti tečaji naj bi bili organizirani še prav posebno z ozirom na narodno obrambno delo z vso stvarino, ki spada v takšne tečaje.

Odporna sila naroda se ravno kaže v njegovi samoohranitvi. Zato je naša narodna dolžnost, da nudimo našemu človeku v narodno izpostavljenih krajih vso oporo. In ena takih važnih opor za vzdrževanje narodne zavesti je naša narodna pesem. Dajmo pesem našemu ogroženemu ljudstvu in videli bomo, da bo naše obrambno delo rodilo veliko lepše sadove kot pa jih prinaša sedaj. Mogoče bo tudi pesem tista, ki bo ublažila srca naših ljudi v teh krajih tako, da se bodo tudi politična in osebna nasprotstva omilila, ker samo skupna povezanost vseh Slovencev more izlečiti težko rano potujčevanju na našem narodnem telesu.

Jelo Janežič.

† Nande Marolt

pogreb, h kateremu so prišli v lepem številu tudi njegovi rojaki Sodražani.

Pokojnik je služboval na ljubljanskem učiteljsku od leta 1919. kot profesor, po upokojitvi g. Doklerja pa je bil imenovan na istem zavodu za ravnatelja. Pri svojem težkem vzgojiteljskem delu je bil vse skozi vesten, isto je zahteval od svojih učencev; isto kot ravnatelj zavoda od učiteljskega zbora. Zaradi te svoje lepe lastnosti bo ostal pri svojih učencih in profesorjih v najlepšem spominu.

Profesor in direktor Marolt je bil dijakom tudi velik dobrotnik, saj jim je s poživitvijo podpornega sklada in drugimi gmočnimi sredstvi lajšal gorje bednega dijaškega življenja. S te strani ga dobro pozna vsa povojna učiteljska generacija, ki je izšla iz ljubljanskega učiteljskega.

Takoj po svojem imenovanju je preskrbel denarne vire, da se je staro šolsko poslovanje napravilo in osnažilo. Imel je v pogledu tega še mnogo lepših načrtov, a prežgodnja smrt ga je odtrgala sredi najlepšega dela.

Na ljubljanskem polju se je zopet zaprl grob, v katerem je dobil večni pokoj vzgojitelj povojne učiteljske generacije... Direktor Nande Marolt je umrl 19. t. m. v 55 letu svoje starosti.

Navidezno trd — prava ribniška grča doma iz Sodražice — je bil v resnici človek mehkega srca, odkritosrčnega značaja in pravi vzgojitelj svojih dijakov. O njegovi priljubljenosti v javnosti je pa pričal veličasten

Pri vsem svojem ogromnem delu je imel vedno dovolj časa za delovanje pri raznih narodnih društvih, katera so upoštevala njegovo pametno in odkritosrčno besedo. Sokoli so ga tako imeli za svojega najmarljivejšega brata, a učiteljstvo in njegova organizacija za dobrega prijatelja.

Slava direktorju Maroltu!

S. A.

† Draga Roškarjeva

30. VIII. 1937.

Kakor vsako leto, odkar si odšla po potrebi službe v Koprivnico, si se vrnila tudi letos k svojim staršem na Tezno, v tisto domačo hišico, obdano z zelenjem, cvetjem, sadjem in grozdem. Tako domače zna urediti svoj dom le učitelj upokojenec, ki pričakuje v počitnicah svojcev, katerim je pristradal poklic in dom, da mu v jeseni življenja pomagajo pozabiti preteklost in slajšati dni, kakor si jih slajšajo vnučki z rdečimi jabolki, sočnimi breskvami, grozdem in strdjo na vrtu Tvojega očeta, učitelja-upokojenca Frana Roškarja.

Prišla si v počitnicah vsako leto, da si odpočiješ od dela in nabereš novih moči za prihodnje šolsko leto.

Prišla si vsako leto, da se uveriš kako deluje Sokol, kateremu si Ti ob rojstvu leta 1931. kot društvena načelnica posvetila vse svoje moči, ves svoj prosti čas. Ko si l. 1935. odšla v Koprivnico, je nastala vrzel, katere še danes nismo zamašili.

Tudi letošnje počitnice si bila med nami. Poslovala si se na videz zdrava, kakor vedno polna veselja in smeha. Samo tančica, skoraj

„Moje prvo berilo“

od Frana Erjavca, ml.

Več kot 60 let je vladala po naših abecednikih normalnobesedna metoda, in sicer s svojim najbolj izobilnim načinom, ko sta normalna beseda in risba ob njej bili »spominska opora« za glasnik, s katerim se je normalna beseda začela. Pred vojno je l. Krulac s svojo »Prvo čitanko« poizkusil normalnobesedni metodi dati širšo osnovo analitične normalnobesedne metode, pri kateri naj se otrok bavi s celoto, s celo besedo znane vsebine. Krulac je s svojim poizkusom propadel in ozkosrčna struja z upoštevanjem samo začetrnega glasnika v normalni besedi je v naših začetnicah vladala dalje.

Pri dolgoletnem takem neizpremenjenem stanju ni čudno, če je normalnobesedna metoda s svojo ozkosrčnostjo prešla v tradicijo šole in v šablono učiteljevega dela pri pouku v elementarnem čitanju in pisanju. Če je bil učitelj »bolj modernega duha«, je svoje delo poživljal s pridobitvami fonetike, z otroškim delom na stavnicah i. pod., vendar pa so ga uvedeni abecedniki držali v sponah metode, ki je bila tako rekoč že nekak zakon za elementarni pouk v čitanju in pisanju.

S to tradicijo je pretrgal leta 1929. Pavle Flere, ko je izdal »Našo prvo knjigo«. Učiteljstvo jo je takrat pozdravilo, otroci pa so se navdušili za njo. Sicer se je temu otroškemu navdušenju marsikje hitro postavila zavrnica, ker — mnogi učitelji niso vedeli, kaj početi s knjigo. Preveč so tičali v tradiciji in v vsiljeni šabloni. Če bi bil Flere napisal svoji

knjigi »učne slike«, bi se bržčas tudi starejši učitelji ogreli, ker bi jih te podprle; njihovo delo bi bilo sicer še vedno šablonsko, vendar pa v drugi smeri. Takih »učnih slik« Flere ni napisal in jih ni smel napisati, če je hotel ostati sebi zvest; napisal je le »Navodilo«, ki še danes polni zaloge Učit. tiskarne; v njem pa je rekel za učiteljevo delo, da mu ne gre predpisovati metode, ker vsaka metoda je sistem, vsak sistem pa je preveč pripraven za oviro onega individualnega življenja, ki ga šola mora dovoljevati. Učitelj bi sam moral najti svojo normativno pot, a namesto te si je marsikdo želel, naj mu pot kaže sistem, in želel si je abecednika, s katerim stopi nazaj na uhojeno pot tradicije in zgajene šablonske ziranosti.

Pravijo, da je taka želja bila povod, da se je moral ponovno izdati pri nas abecednik, ki bi služil učitelju pri enakomerno urejenem delu v duhu starih tradicij. Ker pa je otroško navdušenje za »Našo prvo knjigo« svarilo pred zunanjim oblikovno suhoparnostjo starih abecednikov, naj vsaka nova knjiga poizkuša zadovoljiti otroka v tem pogledu. In po takih zahtevah smo dobili »Moje prvo berilo«, ki ga je sestavil Fran Erjavca in ga je založila in izdala Banovinska založba šolskih knjig in učil v Ljubljani.

Za Erjavčev »Moje prvo berilo« se lahko reče, da je abecednik starega kova; s čitalno-pisalnno metodo, z normalnimi besedami, ki izkoriščajo edinole začetni glasnik v besedi (razen pri samoglasnikih, kjer nareja koncesijo fonetiki); otroke pa naj navdušijo slike, ki jih je tudi napravil Maksim Gaspari. — To je sodba ob prvem pogledu v abecednik; ob površnem pregledu se ji pridruži še

druga, in sicer: da je knjiga v vsakem pogledu preobložena; preobložena s teksti in prenatrpana s slikami.

Podrobnejši pregled nam pokaže sledečo razdelitev in ureditev:

Uvod tvorijo slike na str. 5—9: V šoli, Doma, Na dvorišču, Na poti v šolo, Bratec in sestra. Take slike naletimo večkrat v abecednikih in služile naj bi početnemu nazornemu pouku, »bratec in sestra« pa naj prenese življenje doma v življenje v šoli. Erjavca je slike priobčil, ni pa prevzel zamisli o prenosu življenja, in bratec in sestra, ki naj bi vezala otroško življenje v knjigi, nastopita samo v uvodu. S tem seveda slike izgubijo svoj pomen ter postanejo nepotrebna obremenitev, posebno če si slede tako neločljivo, da ne uvažajo od doma v šolo.

V šolsko delo samo uvažajo str. 10. in 11. z vzorci za risanje in pisanje vaje. Ne more se presoditi, koliko časa bo zavzela predelava pisanih vaj na str. 11., kjer se prikazujejo vsi elementi pismenk; s svojo sistematično ureditvijo pa se zdi zelo pripravna, da nepraktičnega učitelja zavede v monotono mehaniziranje, iz katerega se bo težko rešil.

Na str. 12. se začno obravnavati male tiskane in vzporedno na str. 13. male pisane črke po bralno-pisalni metodi. Te zavzemajo knjigo do str. 37., in sicer tako, da sta na vsaki levi strani po dve tiskani in na vsaki desni strani ustrezajoči pisani mali črki (izjema je le »e«, ki sam zavzema svojo stran). Po dve črki, ki se prikazujejo na vsaki strani, sta izbrani po grafičnem principu, v redkih primerih tudi po fonetičnem principu. Ali bo ta način izbire in obravnave praktičen, se pokaže šele pri uporabi knjige v šolskem delu;

kakor je uredba v knjigi, se vidi, da je še čisto nepreizkušena.

Vsaki črki je dodana normalnobesedna slika. Take slike služijo kot spominska opora ali za črko ali za glasnik. Erjavca služijo za oboje, in sicer pri tiskanih črkah za obliko črke, pri pisanih za glasnik. Težko je reči, če ni tukaj dobrega preveč, ker se s tako dvojno oporo komplicira tisto, kar naj bi kar najbolj enostavno služilo mnemotehniki. Praktiki pri elementarnem pouku vsekakor gleda na to, da je sistematika, ako se mu zdi potrebna, čim enostavnejša. Za normalnobesedne slike pri tiskanih črkah, torej tistih, ki naj bodo spominska opora za obliko črke, moramo reči, da so pogosto zelo prisiljene; na pr.: 2 upognjena žeblija za »e«, oblika upognjenih kolen za »n«, velika in mala riba za »r«, sod s čepom za »č«, pasja glava z iztegnjenim jezikom za »j«, krivenčasto zrasla hrastova vejica za »h« i. pod. Prisiljenost pri teh risbah je veliko prizadevala že ilustratorju, ki je večkrat napravil prav nemogoče slike: že naprej pa se lahko reče, da tudi otrokom ne bodo koristile.

Uvod za velike začetnice tvorijo na str. 38. slovniska pravila s pravopisnim pravilom o rabi velikih začetnic. Na str. 39. je pokazano, kako velike začetnice l, U, O, V, C, S, Š, Z, Ž, K, J lahko z dodajanjem nastanejo iz malih črk, na str. 40.—52. pa se obravnava vse tiskane in pisane velike začetnice. Najprej so obravnavane tiste, ki so pokazane na str. 40., tako da ima pouk z njimi dvakrat posla; te se obravnavajo po pisalnobralni metodi, pri ostalih velikih začetnicah pa se postavljale povrne k bralnopisalni metodi. Zakaj tako, bo težko dognati, razen če hoče s